

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Pauli Laymanni e Societate Iesu Jus Canonicum
Commentario Perpetuo Explicatum**

Et Uberi Non Minus Ac Varia Qvam Clara Et Solida Doctrina Illustratum

Commentarius In Librum III. Decretalium

Laymann, Paul

Dilingae, 1698

Capitulum X. Cum ab omni.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62482](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62482)

pijs conversantur, decernitur, ut in claustris habitantes simul omnes in uno dormitorio dormiant, & in uno refectorio refectorio &c. In *Concil. Moguntino circa idem tempus celebrato videlicet anno 813. c. 9.* decernitur, ut Canonici Clerici canonicè vivant, & nihil sine licentia Episcopi, vel Magistris eorum agere presumant in unoquoque episcopatu, & ut simul manducent, & dormiant &c. & in suo claustris maneat, & singulis diebus manè ad lectionem veniant, & audiant, quid eis imperetur; ad mensam verò similiter lectionem audiant, & obedientiam secundum Canones suis Magistris exhibeant. Veruntamen ab hac eos vivendi ratione postea deflexisse constat, ita tamen, ut per Episcopos ex causa justa in ordinem redigi possint, prout ex hoc cap. colligitur.

2. Notandum secundò: numerus Canoniorum in Ecclesijs institui debet secundum facultates & redditus singularum, spectatis etiam expensis, & oneribus, ita *hic, & in c. 1. Concilij Hispanensis sub Gregorio I. tom 2. Concil.*

3. Notandum tertio: si Clerici in communi viventes unus alterum percutiant, & idcirco Canonis excommunicationem incurrant, ab Episcopo suo absolvi possunt, nisi percussio atrox sive enormis sit. Vide, quæ docui *lib. 1. tra. 5. p. 2. c. 5. n. 10.*

CAPITULUM X.

Cum ab omni.

PARAPHRASIS.

Intellexit Innocentius III. de Prælati & Clericis Lombardia, quod, cum ipsis à Sede Apostolica causæ delegarentur, sequentes iudicium secularium consuetudinem, de decima, aliave parte litis, præter victualium expensas, cum litigantibus paciscerentur, receptis etiam pignoribus: perpendens verò Pontifex, quod Clericis Ecclesiastici redditus assignati sint, ex quibus se honestè sustentare possint, ideòque ad turpia lucra, &

iniqua munera, non deceat ipsos extendere manus suas, mandat eis, ut ab ejusmodi exactionibus in posterum abstineant, & processum judicium litigantibus gratis exhibeant, non obstante, quod aliqui prætereunt solent, ea postulari pro assessoribus iudicum, cum iudici ne justum quidem iudicium vendere liceat, & sententiæ iudicium venales ab ipsis quoque legibus secularibus reprobentur.

SUMMARIUM.

1. *Judex Ecclesiasticus à summo Pontifice delegatus non potest accipere à partibus munus seu salarium pro actu iudicandi; nisi modica & liberaliter oblata, & esculenta aut poculenta talia sint, quæ paucis diebus absumi possint; vel extra domicilium abire debeat iudex talis ad cognoscendam causam; quo in casu expensas integras à partibus accipere potest, nisi pauperes essent.*
2. *Judici ordinario nec de iure Civili licitum est promunere iudicandi, munera accipere, quamvis sponte offerantur, & sint esculenta tantum, aut poculenta.*
3. *Ita ut si in causis civilibus munera accipiat, peccet contra iustitiam; Simoniam verò committat, si pro iure Ecclesiastico sponte quid accipiat.*
4. *Consuetudine tamen in quibusdam casibus introduci potest, ut iudicæ seculari, & assessoribus, à partibus moderatum aliquid solvatur.*
5. *Quæ consuetudo facilius cohonestari potest in iudice delegato.*
6. *Quæ sit differentia inter xenia, & sportulas?*
7. *Notarijs tamen, Scribis, Pidellis, Advocatis & Procuratoribus &c. laboris sui mercedem exigere, non prohibetur.*

Notandum. Iudex Ecclesiasticus à Pontifice delegatus, pro labore iudicandi non potest à partibus accipere munus

nus seu salarium *c. statutum*, 11. §. *Insuper de rescriptis in 6.*

Excipiuntur tamen esculenta, & poculenta; dummodo sint modica, quæ paucis diebus absumi possunt, & liberaliter offerantur; deinde si Judex delegatus extra domicilium suum abire debet ad causam cognoscendam, tunc expensas integras à litigantibus, nisi pauperes sint, accipere potest, *cit. §. Insuper*, & tradit *Abb. hic n. 13. Mol. tra. 2. de justitia disp. 34. n. 5.* Idem in jure Civili statutum in *auth. ut iudices sine quoquo suffragio &c. §. scriptum est, collatione. 2.*

² Sed quid dicendum est de Judice Ecclesiastico ordinario? Resp. & dico primò: ordinario, videlicet Episcopo, & Vicario, seu Officiali ejus, item Decanis, aliisque Ecclesiasticam jurisdictionem exercentibus, licitum non est, ob judicandi munus, munera accipere, ita sumitur *ex hoc c.* & docent omnes. Imò verò hoc ipsum etiam Civili Jure prohibitum est Judicibus ac Præsidibus, ne munera accipiant. *L. solent. 6. ff. de off. Proconsulis, & L. venales 7. C. quando provocare non est necesse.* Ubi sententia talis, quæ ob mercedem fertur, irrita dicitur. Ratio dari debet, quia iudices ex publico salaria & stipendia sua habent, ob quæ ex justitia obligati sunt ad justitiam partibus implorantibus ministrandam; similiter autè & iudices Ecclesiastici Beneficia, aliòsque proventus Ecclesiasticos accipiunt, quibus contenti esse possint.

³ Adverte tamè discrimina esse inter Judicem sæcularem, & Judicem fori Ecclesiastici.

Primum, si Judex in causis civilibus munus accipiat, tanquam pretium seu mercedem, contra justitiam tantum peccat, & ad restituendum obligatur, sicuti docui *lib. 3. tra. 4. de justitia c. 4. assert. 9.* Sin autem Judex Ecclesiasticus pro sententia ferenda, circa jus Ecclesiasticum, rem aliquam temporalem, ut pretium accipiat, Simonia etiam crimen committit, sicuti annotavit *Gl. in c. vendentes 10. v. justitiam causa 1. q. 3. Imola hic & Abb. n. 7.*

Secundum, per consuetudinem introduci potest, ut partes sæcularibus iudicibus, & assessoribus eorum solvere cogantur aliquid certum, salarii loco, sicuti tradit *Abb. hic n. 4.* dummodo id, quod solvitur, moderatum sit, & exactio, vel præstatio ita instituat, ut absit occasio justitiam pervertendi: sin autem exactio immoderata, aut irrationabilis sit, v. g. ut victor causa partem notabilem rei, in iudicium deductæ, iudicibus relinquere cogatur, aut si acceptiones munerum sine ullo discrimine iudicibus permittantur (præsertim, si etiam iudicium & assessorum officia vendi soleant) tum non apparet, quomodo consuetudo juris introduci possit, quandoquidem cum manifesto justitiæ ac Reipublicæ detrimento juncta est. At verò ut iudices Ecclesiastici, qui sufficientia stipendia, aut beneficia habent, munera seu salaria à partibus exigant, per consuetudinem non ita cohonestari posse videtur, *argu. hujus cap.* tum propter speciem & periculum mali, à quo Ecclesiastici magis, quam alij abstinere debent, tum propter periculum Simonia, si causa spiritalis sit. Quamvis enim id vitium vitari posse videatur, si dicatur, pecuniam non accipi, ut pretium, sed ut stipendium vitæ, esto Judex sufficiens pro judicandi munere salarium habeat; quemadmodum simili ratione per consuetudinem introduci potest, ut fideles Parocho, alioquin sufficientes redditus habenti, in administratione Sacramentorum Baptismi, Matrimonij, Extremæ Unctionis, aut pro funere offerre teneantur, sicuti docui *lib. 4. tra. 10. c. ult. n. 16.* Respondetur tamen, discrimen esse, quòd oblationes istæ, cum pietatis causâ in se habeant, facilius per consuetudinem stabiliri possint, quàm præstationes, quæ fiunt pro actu judicandi: hæ enim pietatem non continent, sed turpitudinem ex parte exigentium, aut recipientium præferunt, præterquam, si in aliqua diœcesi redditus Ecclesiastici tantum non sint

sint

sint, ut iudicibus sufficienter ex ijs subveniri possit, ideoque manifestum fiat, munera seu xenia moderata à partibus exigi, ut stipendium vita.

De iudicibus Delegatis à summo Pontifice paulò alia ratio est; cum enim ob causas tales speciale salarium, aut stipendium non accipiant, ideo faciliùs honestari potest per consuetudinem, ut à partibus accipiant, sicuti annotavit *Molina contra Syl. V. iudex. & Tabienam ibidem n. 7.* Siquidem etiam Civili Jure citata auctoritate ut iudices &c. Xenia omnia etiam in esculentis & poculentis sublata sunt, si Judex stipendium seu salarium ex publico habeat: Iudices autem Ecclesiastici ordinarij omnes plerumque beneficia, aut stipendia sufficientia habent, ratione quorum obligantur ad iudicarias lites per se, vel per delegatos definiendas; quam ob rem non improbabiler putat *Molina n. 8.* quòd spectato communi jure, delegatus ordinarij inferioris, v. g. Episcopi, victualia ejusmodi, vel expensas accipere non possit à partibus, sed ab ordinario delegante, quippe ad quem, ut ponimus, ratione officij sui pertinet causas expedire, licet contrarium senserit *Gloss. in c. statutum. §. Insuper V. moderatas. de rescriptis in 6. Imola hic &c.* quòd omnis delegatus modica victualia, & expensas, si à domicilio discedere debeat, à partibus accipere possit; sed spectato jure communi sententia *Molina* mihi placet, nam eadem ratione in *c. statutum. §. assessorem.* decernitur, si necesse sit, ut delegatus Papæ sibi assessorem assumat, salarium ei à partibus solvendum esse; & tamen communiter docent DD. *Abb. hic n. 14. Molina. cit. disp. 84. n. 9.* & alij apud ipsos, si ordinarius

assessorem adhibeat, salarium non à partibus, sed ab ipso, qui ejus auxilio utitur, ordinariè præstandum esse.

Quæres, quæ sit differentia inter sportulas & xenia? Resp. Xenium esse veluti speciem quandam sportularum, nam Xenia pro esculentis, ac poculentis accipiuntur, quæ alicui adventanti offeruntur intra breve tempus absumenda; & hæc xenia, seu munuscula iudicibus permittuntur in *L. plebis scito 18. ff. de officio præsidis.* sed postea per supra allegatam auctoritatem moderatio adhibita fuit, ut xenia, non nisi sponte oblata, & ab alijs tantùm iudicibus, qui ex publico salarium non habent, accipi possent. At verò sportulæ per metonymiam dicuntur omnia munera, seu victualia sint, seu pecuniæ &c. quæ aut sponte offeruntur, aut exiguntur, & hæc iudicibus utroque Jure Civili & Canonico prohibita sunt, ne justitiæ opera venalia fiant.

Veruntamen pro executoribus sententiæ latæ, videlicet Notario, Scribæ, Pidello &c. sportulæ exigi possunt, juxta auctoritatem de litigijs. §. ad exaudandas. Collatione 8. idque etiam in ecclesiastico foro, dummodo moderatæ sint præstationes, atque potationes inter officiales in Curia non permittantur. Similiter verò Advocati & Procuratores laboris sui mercedem exigere non prohibentur, juxta *c. non licet. 71. caus. 11. q. 3.* ubi ex S. Aug. *Epist. 54. ad Macedonium dicitur*: non licet iudici vendere justum iudicium, & si liceat Advocato vendere justum patrocinium, & Jurisconsulto rectum consilium. Bene autem advertit *Gl. ibidem S. Aug.* loqui secundum legem positivam: at verò, spectatà lege naturali, secundum se, neque Advocatus patrocinium, aut Jureconsultus consilium suum, quatenus justum est, sicut nec Judex sententiam, quatenus justum est, vendere potest, cum opera justitiæ venalia esse nequeant. At verò tam Judex, quàm Advocatus, & Jurisconsultus vendere aut locare potest industriam.

peritiam ac laborem, quem adhibet in considerando, discutiendo, ac decidendo negotio, juxta ea, quæ docui lib. 4. tra. ult. c. ult. S. 4. Verùm cum munera animi prudentis excacare soleant, longè majus est periculum, si Judici offerantur, qui causam arbitrio suo definire potest, quàm si Advocato aut Jureconsulto offerantur, quippe qui cause cum autoritate definiendæ potestatem non habet, sed tantùm muneribus, aut salarij magni spe permoveretur, ut diligentius & exactius causam instruat, Judiciq; decidendam relinquat, qua in re rectè agit. Accedit denique, quòd Magistratus ex justitia jus dicere cogatur, à quibus tributa accipere solet, non autem ita Advocatus aut Jureconsultus partibus consulere.

CAPITULUM XI.

Deus.

PARAPHRASIS.

Cùm Livonienſes ad fidem Christi acceptandam parati eſſent, à Sede Apoſtolica ad eos, unà cum Episcopo deſtinati ſunt Monachi, & Regulares Canonici. Verùm quia putabatur, quòd pagani, & neophyti propter obſervationum, & habitus diverſitatem, ſcandalum accepturi eſſent, idèò mandat Innocent. III. ut non obſtante Ordinis diverſitate, omnes in unum vivendi modum, & honeſtum habitum, qui Evangelij prædicatoribus convenit, ſe conforment.

SUMMARIUM.

1. Uniformitas habitus, & eadem vivendi ratio inter eos, qui idem inſtitutum tenent, & eadem exercent officia, multum juvat ad mutuam charitatem, & ſuis conſecutionem.
2. Ita ut nonnunquam expediat, ſi abſit ſcandalum, habitum Ordinis occultare ſeu occultare.
3. Et hinc in multis etiam ab obſervatione regule ſue excuſatur Monachis, qui legitime ad Episcopatum,

vel Parochiam extra Monasterium transfertur.

Notandum. Uniformis habitus, eademque vivendi ratio inter eos, qui idem inſtitutum tenent, & officia eadem exercent, multum valet ad mutuam charitatem inter eos, & populi ædificationem. Quam obrem hæc juſta eſſe poteſt cauſa, cum Religioſi in Evangelio Chriſti gentibus prædicando occupati, habitum Religionis ſuæ exuant, aut occultent, ſi id neceſſarium eſſe videatur, ad fructum majorem referendum; ſi quidem ratio legis naturalis dicat, quòd obſervatio regularis in veſtitu, & alijs rebus non debet eſſe majoris boni impediens: quam ob rem etiam in c. 2. ne Clerici vel Monachi in 6. excommunicantur omnes Religioſi, qui habitum Religionis ſuæ dimitunt, cum moderatione, ſi temerè, & ſine cauſa rationabili id agant.

Nonnunquam verò, ſi periculum aut ſcandalum ira vitari poſſit, expediet habitum non omninò exui, ſed occultari, alijs ſuperindutis veſtibus, ſecundùm Gl. hic V. profeſſi. & Gl. in c. nova. 22. cauſa 16. q. 7. v. nec habitum. Quia id potius concedendum eſt, quàm habitum omninò deponere, quandoquidem ſaltem familiares ſui ita eum agnoſcere poterunt, quòd Religioſus ſit, & ipſemet etiam Profeſſionis ſuæ memor eſſe; quam ob rem non malè docuit hic Joannes de Lignano, & Abb. n. 4. Suar. de cenſuris diſputat. 23. L. 4. n. 33. Religioſum non incurtere excommunicationem cit. c. 2 ſi retento habitu, eum alijs injectis veſtibus occultet; tamen enim ponamus eum temerè & ſine cauſa rationabili id agere, tamen non exuit habitum, quod in cit. c. ſub excommunicatione prohibetur, ſed minus aliquid agit, videlicet occultat habitum, tamenſi contrarium docuerit Gloſſ. in clement. 2. v. extrinſecus hoc rit. Videri etiam poteſt Navar. c. 29. manual. n. 131.

Corollarium. Si Monachus aut Canonici Regularis translatus ſit ad Episcopatum